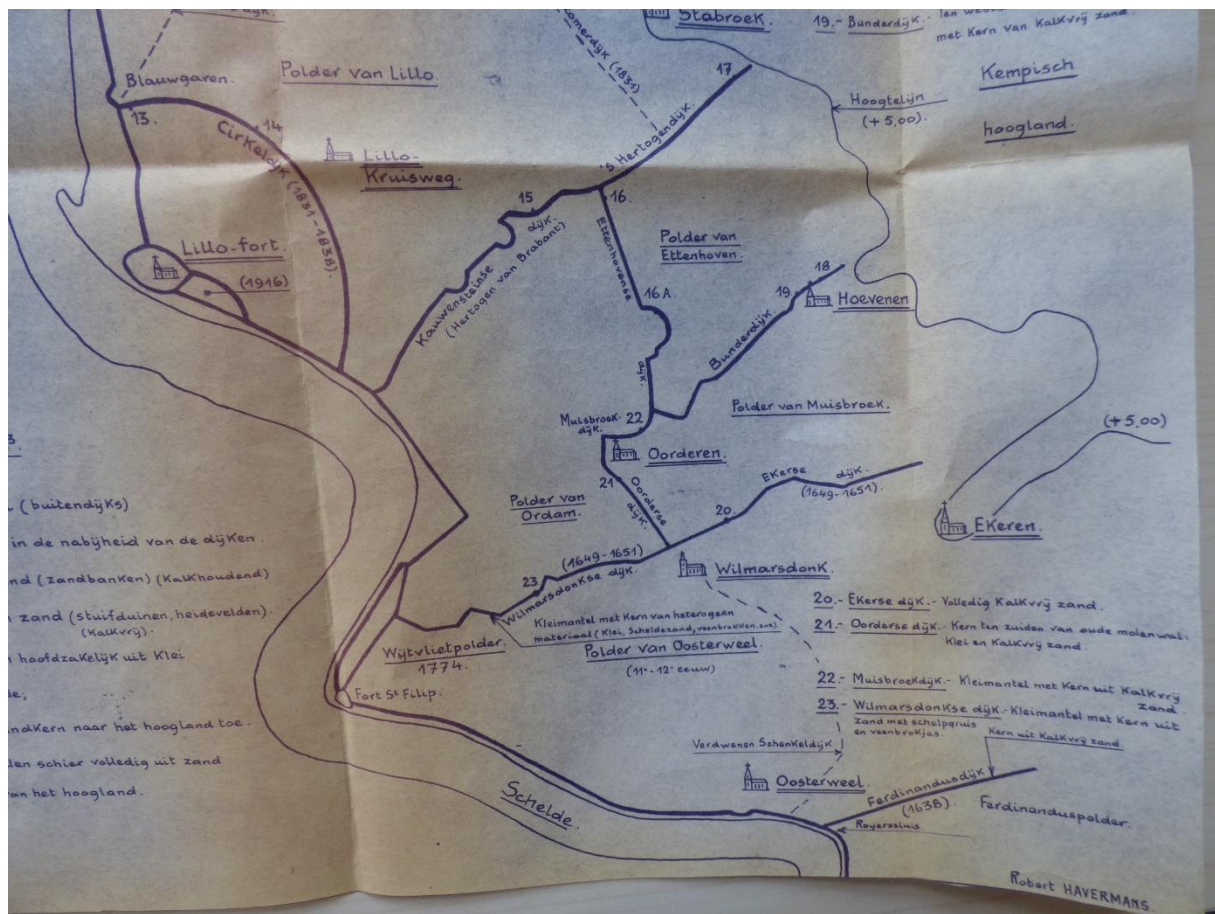

Wandelen of fietsen langs de Ekersedijk: 370 jaar geschiedenis

Inleiding

Het lijkt een grap maar is het niet.

De Ekersedijk loopt niet parallel aan de Schelde maar loodrecht op de rivier en wat meer is: het is niet de enige dwarsdijk ten noorden van Antwerpen. Die dwarsdijken zorgen er voor dat niet de hele polder overstroomt bij een breuk van de Scheldedijk. Bovendien vormen ze geen hindernis voor de afvoer van overtollig polderwater naar het westen toe. Het onderstaande kaartje van Robert Havermans maakt dat duidelijk.

Bron: A731 - Robert Havermans Historisch-geografische sprokkelingen uit het Antwerpse Polderland – 55. Als dwarsdijken zien we naast de Ekersedijk ook de Wilmarsonksedijk, de Bunderdijk, s'Hertogendijk, de Kauwensteinse dijk en de Ferdinandusdijk.

Het bovenstaande kaartje maakt bovendien duidelijk dat de Ekersedijk bestond uit kalkvrij zand ofwel Kempisch zand dat dus met schop, kruiwagen en paard met kar werd aangevoerd. Onze voorouders hebben hard gewerkt rond 1650.

In dit artikel bespreken we de Ekersedijk en laten we zien welke bewandelbare stukken er nog van over zijn.

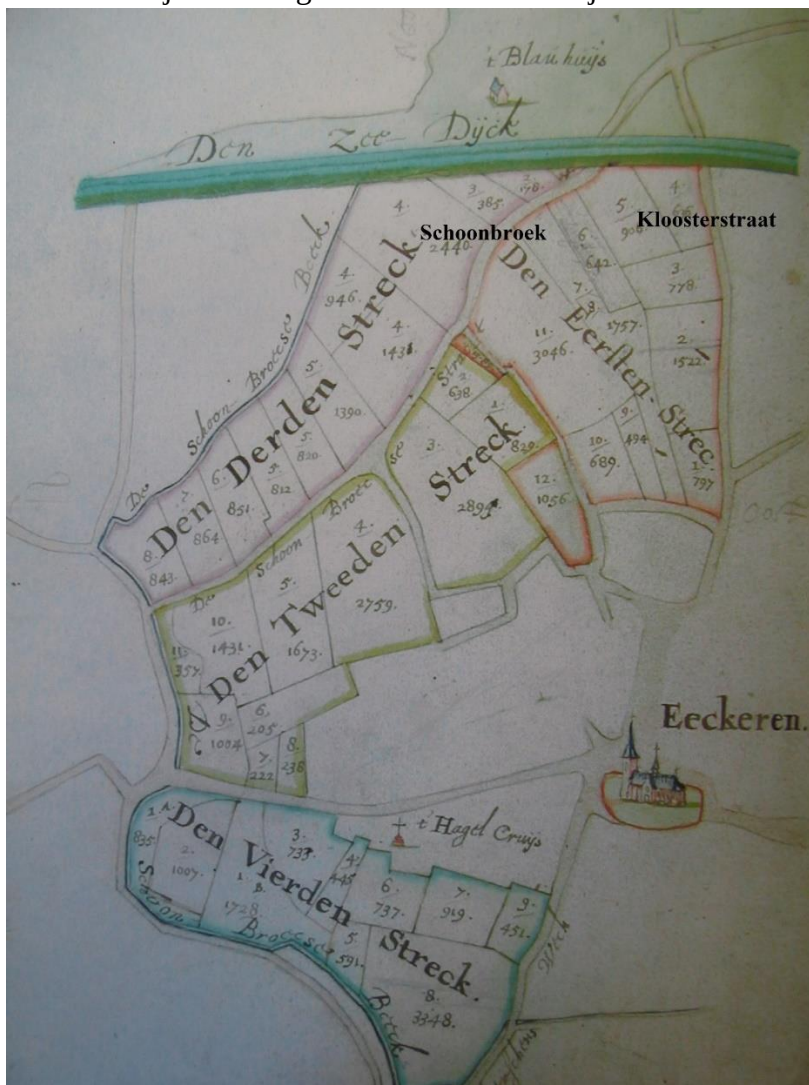
Een natte oorlogsgeschiedenis van het polderland

Onze polders hadden erg te lijden onder de gevolgen van de 80-jarige oorlog.

De strijdende partijen staken dijken door om de scheepvaart naar Antwerpen veilig te stellen en om andere strategische redenen. Bij en na het beleg van Antwerpen werden in 1584 de Scheldedijk en in 1632 de Kauwensteinsedijk doorgestoken.

De polder lag zo diep onder water dat een veerdienst ingesteld moest worden van Ekeren naar Antwerpen. Na de vrede van Munster in 1648 wilde men het overstroomde land snel opnieuw inpolderen. In 1649 werd door Philips IV van Spanje daarvoor toestemming gegeven. Bij de werken speelden bouwers uit Zeeland een grote rol.

De Ekersedijk was volgens onderstaand kaartje klaar in 1651.

RAA Polder van Oosterweel nr. 1167: Oosterweel bedijkt in 1651 volgens het kaartboek van 1657 door meester Adriaen Hendrick 'gesworen landtmeter'. De huidige straten Schoonbroek en Kloosterstraat zijn ingevuld. Ten noorden van de zeedijk ligt de polder van Muisbroek die nog niet was ingedijkt. Het Blauhuys, met blauw dak, staat dus buitendijks in wat later de Muisbroekpolder zou worden. Die Muisbroekpolder werd pas ongeveer 10 jaar later ingedijkt.

In 1656 maakte Peeter Verbist (1605?-1693) de volgende kaart.

Caerte figurative van t'Lant van Waes ende Hulster Ambacht als mede De Rievier De Schelde Met de rechte ghelegentheyten van de naest liggende landen van nieuw verbeteret door Peeter Verbist.
<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b530999600/f1.item.zoom>

We zien de Ekersedijk en de Wilmarsdonksedijk tot tegen de Scheldedijk toe zoals op het kaartje van Havermans op de eerste bladzijde.

Het uitzicht van de Ekersedijk vóór 1927

Bron: A358-Keukelinck–Ekeren in oude prentkaarten blz. 31. Dit is de Bilderdijkstraat terug kijkende in de richting van de Boerendijk met het deel van de Ekersedijk dat werd afgegraven in 1927 bij de aanleg van het rangeerterrein Antwerpen-Noord. De Bilderdijkstraat ligt veilig binnendijks.

Eeckeren. — Aan den Dijk.

3680, F. Hoelen, phot., Cappellen

Bron: DAN-C16

N. 1889 F. Hoelen, Phot., Cappellen

Op den Dijk.

Ernest

Eeckeren,

Bron: DAN-C98

Moet er nog zand zijn?

Het polderlandschap heeft enorme ingrepen ondergaan.

Vooraf de aanleg van het Rangeerstation Antwerpen-Noord (1925-1930) tussen Ekeren, Oorderen en Hoevenen was ingrijpend.

De twee Putten van Ekeren ontstonden doordat men enorme hoeveelheden zand nodig had voor het ophogen van de Muisbroekpolder voor het rangeerstation.

Dat was echter niet voldoende. Zo werden ook de Ekersedijk, de Ettenhovensedijk en de Bunderdijk grotendeels afgegraven (Bron: A450-Polderboekje, Frans Bresseleers & André Gailliaerde).

Ons polderlandschap is eigenlijk compleet 'man-made'.

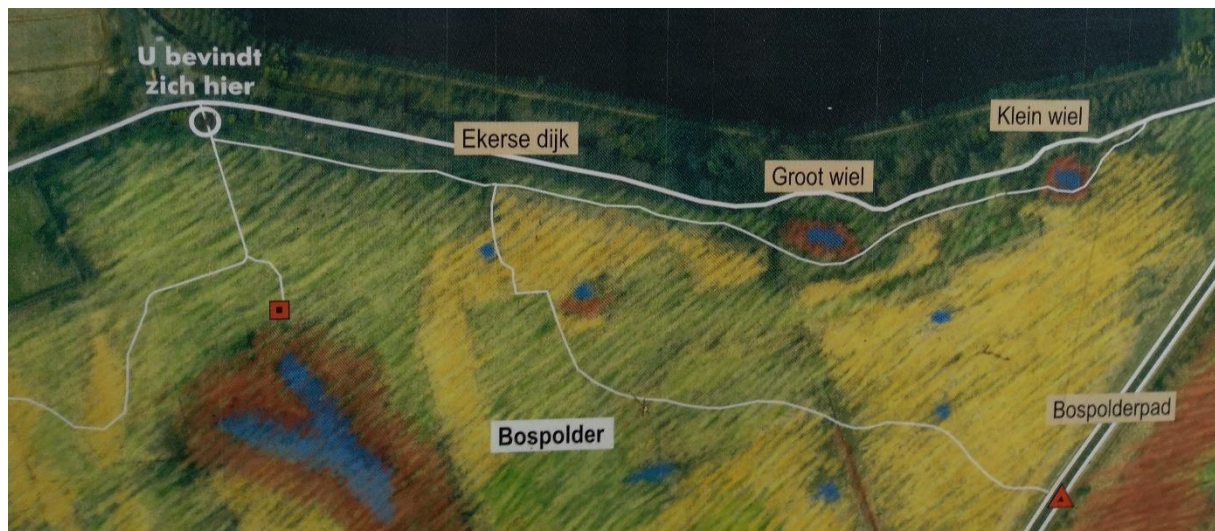
In de jaren 1960 en 1970 werden grote havengebieden opgespoten en vergraven.

Het gebied van de Bospolder was eigenlijk voor landbouwdoeleinden minder geschikt en Antwerpen besloot daarom om er maar productiebos te planten. De polder kreeg de naam Bospolder.

Een wandeling of fietstocht langs de restanten van de Ekersedijk

Eigenlijk ligt het enige overgebleven stukje Ekersedijk in het recreatiedomein Muisbroek. We kunnen bij het begin van onze wandeling of fietstocht echter wel de loop van de voormalige dijk volgen. Daarom beginnen we in de Driehoekstraat aan de rotonde met het standbeeld van de de Literatuurspeler van kunstenaar Stef van Eyck. Een kunstwerk dat op de rotonde goed tot zijn recht komt.

We slaan de **Boerendijk** in. Tussen de Driehoekstraat en de Kloosterstraat begon de Ekersedijk maar er is niets meer van te zien. Volgens A795-R. Keukelinck Ekerse straten was de weg in 1811 bij het begin 3m en aan de dijk 6m breed en beplant met geknotte stammen en enkele eiken opstanden behorend aan de boordeigenaars. Het is dan enkel een exploitatieweg die zuidwaarts werd omzoomd door grachten en langs het noorden door de dijk. Tot aan de grens met Wilmarsdonk is de dijk beplant met knotwilgen en wit hout. We lopen de Boerendijk uit, steken de Kloosterstraat over, en volgen de **Bilderdijkstraat**. Die straat heette vroeger Dijkstraat. In 1937 werd de straat genoemd naar de Nederlandse schrijver Willem Bilderdijk (1756-1831). Van hem is het citaat: *‘In ´t verleden ligt het heden, in het nu, wat worden zal’*. Aan het einde van de Bilderdijkstraat gaan we even van het tracé van de voormalige Ekersedijk af en lopen door **Schoonbroek**. We slaan rechtsaf de **Vier Kerkenstraat** in. Voor de wandelaars begint nu een tocht van ongeveer een uur. Aan het einde van de straat kruisen we via de voetgangersbrug de Havenweg (A12). We lopen rechtdoor en laten de asfaltweg en het pad naar de Bospolder links liggen. We blijven rechtdoor lopen in het recreatiedomein Muisbroek en komen automatisch terecht op een fietspad dat loopt over de Ekersedijk. We lopen nu naar het westen over de **Ekersedijk**. Rechts ligt de Put van Ekeren die behoort bij de polder van Muisbroek. Die polder werd pas ingepolderd in 1662. Een decennium lang golfde daar het Scheldewater terwijl het gebied links (Bospolder) al veilig binnendijks lag. De dijk aan de kant van de Bospolder is steil in tegenstelling tot de flauwe helling aan de zijde van de Put van Ekeren. De zijde van de Bospolder ligt hoger omdat deze in de jaren 1960 is opgespoten en later vergraven waardoor het natuurlijke beeld drastisch is verstoord. Aan het begin van de wandeling maakt de dijk op twee plaatsen een flauwe bocht naar rechts. Dat komt doordat bij een dijkdoorbraak kolkgraten (wielen) zijn ontstaan. De onderstaande afbeelding maakt dat duidelijk. Na de doorbraken werd de dijk rond de wielen gelegd zodanig dat die binnendijks kwamen te liggen in de Bospolder. In de bocht van de dijk kunt u links de wielen nog zien in het landschap. We houden bij de parking links aan en volgen de Ekersedijk voorbij de spoorlijn tot aan de Noorderlaan. Aan de overzijde ligt het Churchilldok of Zevende Havendok uit 1966 met boten en containers. Het oversteken van de Noorderlaan is echter gevaarlijk en dus keren we liever terug en lopen over de parking rond de Put van Ekeren terug naar de brug over de A12.

Meer informatie over de polderdijken kunt u nog vinden in het tijdschrift Polderheem 1992-1, 1995-1, 1995-2 en 2007-4. De in dit artikel genoemde bronnen zijn raadpleegbaar in het documentatiecentrum (DAN).

Fijne wandeling of fietstocht !

Ad van Oeffelen – vrijwilliger DAN